

vel ellensúlyozni. Csupán a szellemi és a fizikai munka méltó elismerésével, a munka valódi árának megfizetésével növelhető a munka termelékenységé. Ha viszont technológiai feleslegekkel fenyegetőzünk, valamint a munkaadóknak és igazgatóknak azzal a korlátlan jogával, hogy ők megfellebbezhetetlen döntéseket hozhatnak a „munkaerő” felvételéről és elbocsátásáról, ezzel csak tovább fokozzuk a szociális nyugtalanságot és ellenállást, aminek győztese feltétlenül a „munkaerő” lesz. Biztosítsanak a „munkaerőnek” olyan keretet, amely nem sérti méltóságát, s akkor majd elérjük az európai és világszintű termelékenységet.

XXV.

Kiáltványának közzétételével a Jugoszláv Munkáspárt megkezdi a maga nyilvános politikai ténykedését.

Belgrád, 1990. március 31.

A Jugoszláv Munkáspárt
Kezdeményező Bizottsága

(N. J. fordítása)

JUGOSZLÁV ÖNÁLLÓ DEMOKRATA PÁRT

(Jugoslovenska samostalna demokratska stranka)

---

1. *Jugoslovenska samostalna demokratska stranka (JSDS) – Jugoszláv Önálló Demokrata Párt (JÖDP) Jele: olajágacska.*
2. *A kezdeményezés Zágrábból indult, 1989. december 5-én. Alakuló közgyűlésünket Vojnición rendeztük meg, 1990. február 11-én. Egy héttel később, február 19-én Zágrábban benyújtottuk okmányainkat és kérelmünket a bejegyzésre.*
3. *Alapító okmányaink a szervezeti szabályzat, a Közgyűlés alapító határozata, a Program és az alapítók jegyzéke. Közülük egyelőre csak a Programot mellékelhetjük, mert a többi még nincs meg.*
4. *Mellékelve.*
5. *Részint jogutódja kívánunk lenni Pribičević két háború közötti Önálló Demokrata Pártjának.*
6. *A párt vezető szerve a Közgyűlés, amelynek elnöke (Mile Dakić magiszter), továbbá első alelnöke (Mirko Zorić, mérnök), második alelnöke (dr. Milan Vujinović) és főtitkára van (Vukašin Zorić újságíró). A pártnak ezenkívül Főbizottsága van, élén annak elnökével (Nikola Kobac). A városokban és nagyobb helyiségekben bizottságaink működnek, a kisebb helyiségekben pedig albizottságok és tagozatok.*
7. *Lásd a fenti választ.*
8. *Egyelőre csak egy bizottságunk van, Zágrábban.*
9. *A bizottságok, az albizottságok és a tagozatok.*
10. *Tagjaink létszáma pillanatnyilag 1050.*
11. *Ideiglenes címünk: Vojnić, Trg oslobođenja 1. és Zagreb, Proleterskih brigada 236. Tel.: 519-654 (Vukašin Zorić).*
12. *Egyelőre nincs. Tervünkben szerepel a Riječ c. hetilap kiadása.*
13. *Vitatribünököt rendeztünk Gospićon, Glinában és Zágrábban, készülünk a választásokra (a párt jelöltjeinek megválasztása).*
14. *Igen.*

15. Egyelőre nincsenek. Ez mások programjától és jelöltjeitől függ.
16. Pillanatnyilag ez az egyetlen jugoszláv jellegű párt az országban – az UJDI ugyanis nem párt... Hangsúlyozott programpontjaink: egységes Jugoszlávia az AVNOJ, a ZAVNOH és a ZAVNOBH elvei alapján. A párt a szerbeket, horvátokat és muzulmánokat, továbbá Jugoszlávia minden nemzetének és nemzetiségének tagjait tömöríti. Bizottságokat kívánunk létrehozni Belgrádban, illetve minden köztársasági fővárosban és nagyobb városban, valamint külföldön dolgozó honfitársaink körében. Vezetérszempontok az egyenjogúság, az igazi testvériség és egység, a demokratikus szocializmus, a gazdasági jólét, a szólásszabadság stb. Jelszavunk: Pártunk a becsületes és igazságszerető emberek pártja...

Zágráb, 1990. február 19.

A JSDS főtitkára:
Vukašin Zorić s. k.

A JUGOSZLÁV ÖNÁLLÓ DEMOKRATA PÁRT POLITIKAI PROGRAMJA A JÖDP SZÁNDÉKNYILATKOZATA

A JÖDP azért harcol, hogy politikai képviselőjévé váljon a jugoszláv orientáltságú szerbeknek, horvátoknak, muzulmánoknak, szlovéneknek, macedónoknak, Crna Gora-iaknak, Jugoszlávia minden nemzetének és nemzeti kisebbségének. Igaz tolmácsa és alkotója kíván lenni nemzetgazdasági, történelmi és fejlesztési érdekeiknek, állhatatos harcosa a jugoszláv állam egészének, képviselője a valóban demokratikus, parlamentáris, szocialista emberi viszonyok fejlesztésének, harcosa minden nemzet és nemzeti kisebbség egyenjogúságának és testvériségének, a demokratikus alapokon nyugvó európai és világméretű integrációnak, a piaccgazdálkodásnak, az anyagi és szellemi jólétnek, az emberi szabadságjognak és a szociális igazságnak.

A párt arra törekszik, hogy maga köré gyűjtse mindazokat, akik történelmileg bizonnyithatóan Jugoszlávia minden nemzetének és nemzetiségének egyenrangúságáért, testvériségéért és egységéért küzdenek, s akik a Föderatív Demokratikus Jugoszlávia keretében közös hazát akarnak teremteni a Föderatív Horvátország, Szerbia, Szlovénia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia és Crna Gora számára.

A népfelszabadító háborúban meghozott hatalmas áldozatok népünk legitím és elidegeníthetetlen jogává teszik, hogy a szabadságban és demokráciában szubjektumává váljon Jugoszlávia stabilitásának. Ez teszi erkölcsi kötelezettséggé egy olyan politikai párt létrehozását, amelyben egyenrangúan jelen lehet minden nemzetünk és nemzeti kisebbségünk tagja, aki Jugoszláviában él és jugoszláv állampolgársággal rendelkezik. A JÖDP átveszi az Önálló Demokrata Párt két háború közötti politikai programjának egy részét, de különösen a jugoszláv föderalizmus iránti elkötelezettségét és hangsúlyozott álláspontját a Horvátországban élő szerb és horvát nép egységéről.

A JÖDP-ben nincs helye kompromittált személyeknek és olyanoknak, akik a nemzeti hovatartozást nem tekintik természetes jognak és örökségnek, a demokráciát, az ember szabadságjogait, a vallásgyakorlást, a parlamentizmust és Jugoszlávia föderális berendezkedését pedig civilizációs vívmánynak.

A pártalapítás indítékai

1. Az alapítók nem ismernek más politikai pártot, amely képes szavatolni a föderális, demokratikus és parlamentáris Jugoszlávia fennmaradását, mivel a JKSZ nemzeti alapon tagozódik. Ez képezi egyik fő okát a JÖDP megalakításának. A pártpluralizmus fel-

tételei között az alapítók szükségét érzik a politikai, technológiai, nemzeti, gazdasági és kulturális egyenjogúság kifejezésének.

2. Elkötelezzük magunkat a parlamentáris, föderális, szocialista és demokratikus Jugoszlávia és a konföderális Európa mellett, ezért politikai eszközeinkkel a föderális Jugoszlávia és a konföderális Európa egybetartozásának eszméjét támogatjuk és képviseljük, mert ez biztosítja az itt élő népek egyenrangúságát és általános előrehaladását.

3. Olyan környezetből származunk, mely sohasem folytatott és a jövőben sem kíván folytatni szűkkeblű nemzeti politikát. Ebből a tényből származik jogunk arra, hogy szervezetbe tömörítsük Jugoszlávia minden nemzetét és nemzeti kisebbségét, amely bizonyítani kívánja jugoszláv és európai orientáltságát. Ellene vagyunk az olyan jövőnek, amely nemzeti és más okokra alapozódik. Mi Jugoszlávia minden nemzetének és nemzeti kisebbségének teljes nemzeti és felekezeti egyenrangúsága mellett szállunk síkra. Támogatjuk az AVNOJ, a ZAVNOH és a ZAVNOBH határozatait és a NFH egyéb képviseleti testületeinek döntéseit.

4. A nép és a jugoszláv beállítottságú polgárság a pártpluralizmus feltételei között kénytelen szerveződésbe tömörülni és képviselőket választani a községi, a városi, a tartományi és a köztársasági képviselő-testületekbe és kormányokba, valamint a föderális Jugoszlávia és a konföderális Európa szerveibe. A megválasztott képviselők munkájukért a választóknak és a JÖDP-nek felelnek, amelyek révén a képviselő-testületbe bekerültek.

5. Hogy mit jelent politikailag szervezetlenné lenni, azt népeink jól kitapasztalhatták a közeli történelmi múltban. Mind a két világháború felkészületlenül érte őket. A szervezetlenség és a tájékozatlanság milliók életébe került.

6. Szemtanúi lehetünk a nemzeti és a vallási türelmetlenség izzásának, a sovinszta és szeparatista törekvéseknek, a nemzeteket és nemzeti kisebbségeket megillető kulturális és politikai jogok és szabadságok semmibevételének Jugoszláviában, ezért a JÖDP minden politikai eszközével oda kíván hatni, és minden jugoszláv polgártól megköveteli, hogy saját kebelében elfojtsa a rossznak még az írmagját is, ami nemzeti türelmetlenséghez és összetűzésekhez, közös államunk, a föderális Jugoszlávia széteséséhez vezethet.

Politikai programunk

A JÖDP harcolni fog Jugoszlávia egészének területi épségéért, funkcionalitásáért és gazdaságilag hatékony államiségéért, a humánus demokratikus szocializmusért, a testvériségért és egységért, a többpártrendszerért, az emberi szabadságért Jugoszlávia minden nemzetének és nemzeti kisebbségének közösségében, mégpedig a kölcsönös megbecsülés és tolerancia alapján, együttműködve mindazokkal a politikai pártokkal, amelyeknek politikai programjai hasonló célkitűzéseket tartalmaznak. A JÖDP olyan föderális Jugoszláviát tart szem előtt, amely csatlakozhat a konföderális Európához. Ilyen értelemben együttműködésre és pártkoalícióra csak ezen a térségen belül kerülhet sor.

A JÖDP tiszteletben tartja az NFH folyamán elfogadott egyenjogúsági alapelveket. Ennek jogi és politikai kiindulópontjait az AVNOJ, a ZAVNOH, a ZAVNOBH és a föderális egységek más képviseleti szervei által meghozott határozatok képezik, amelyeknek tartalma nem módosítható konszenzus nélkül. A JÖDP tagjai elutasítanak mindenfajta gyűlölködést és lebecsülést bármely néppel szemben, mindenfajta szélsőségséget és kivételezettséget, mindenfajta nemzeti dominanciát és kizárólagosságot. A JÖDP ápolni és fejleszteni kívánja az egyenrangú, testvéri viszonyokat, a sokoldalú együttműködést és kölcsönös tiszteletet, a türelmességet, Jugoszlávia minden nemzetének és nemzeti kisebbségének nemzeti önmegvalósítását.

Jogi törekvéseinek és politikai céljainak kinyilvánításában a JÖDP abból a történelmi realitásból indul ki, hogy Jugoszlávia soknemzetiségű közösség, amelyben szinte sehol

sincsenek etnikailag tiszta területek, s hogy egyes nemzetek (mint pl. a szerbek Horvátországban) több évszázaddal ezelőtt lakatlan területeken telepedtek le, s ott elidegeníthetetlen jogot szereztek az élethez, az alkotáshoz, a valláshoz, úgyhogy csak ezt a területet érezhetik igazi szülőföldjüknek, saját szűkebb hazájuknak és államuknak. Ennélfogva a JÖDP a nemzetiségileg vegyes területeket és a fejletlen vidékeket tekinti politikai bázisának (mint amilyen pl. a HSZK-ban a Banija, a Kordun, a Lika, a Gorski kotar, Észak-Dalmácia és Szlavónia területe; Vajdaságban Bánát, Bácska és Szerémség, Bosznia-Hercegovina térségei stb.). E tájakon az emberek szívvel-lélekkel Jugoszlávia egésze mellett vannak.

A JÖDP kiáll a politikai pluralizmus, az emberi jogok és szabadságok, a jogállamiság és a piacgazdaság mellett. Szembefordul viszont minden olyan politikai ténykedéssel, amely a történelem kerekét a túlhaladott politikai rendszerekre akarja visszaforgatni, vagy amely a pártpluralizmussal való visszaélés útján Jugoszlávia feldarabolására törekszik.

A JÖDP minden intézkedést megtesz annak érdekében, hogy saját környezetében ne uralkodjanak el a politikai szenvedélyek, amelyek más nemzeteket veszélyeztetnének, s ugyanakkor nem nyújt támogatást azoknak, akik nem mutatnak készséget arra, hogy viszonyait a teljes egyenrangúság alapján fejlesszék, kölcsönösen tiszteletben tartva valamennyi jugoszláv nemzet és nemzeti kisebbség történelmi érdekeit Jugoszláviában. A JÖDP harcolni kíván a demokratikus, parlamentáris és föderatív jogállamért, amely minden polgárnak megadja a szabadságot, a törvény előtti egyenjogúságot, a munkára, a szociális igazságra, a művelődési életre, az iskoláztatásra, a vallásszabadságra, saját nemzeti szimbólumainak használatára és a politikai szerveződésbe való jogot, amit csak más nemzetek jogainak és szabadságának veszélyeztetése korlátozhat. Végső szükséghelyzetben, kivételes körülmények között, mint amilyenek a múltban (1941-ben és 1914-ben) álltak elő, vagy ha Jugoszláviában negatív fordulatot vennének a politikai, gazdasági és kulturális események, a JÖDP mint legitim politikai párt – fenntartja magának a jogot a külön védelmi intézkedések megtételére, amelyekről a JÖDP Közgyűlése és Főbizottsága dönt.

A JÖDP igyekszik ápolni és tovább fejleszteni a felszabadító harcok, az NFH és a Néphadsereg hagyományait, figyelembe véve azokat az óriási áldozatokat, amelyeket a népirohadjáratok elleni harcok követeltek meg tőlünk. Kegyelettel adózunk és örök tanúságtételként emlékezünk a szabadság elesett harcosaira és a vészterhes idők áldozataira. Elismerő viszonyulásunk az NFH-hoz nem zárja ki a múlt kritikai és történelmi értékelésének szükségességét a jövő érdekében.

A JÖDP külön gondot fordít a gazdasági és kulturális előrehaladásra. Politikai célkitűzésünk az összehangolt gazdaságfejlesztés és a falu–város gazdasági migráció megfékezése, ami a háború utáni időszakban a végsőkig veszélybe sodorta Jugoszlávia fejletlen vidékeinek gazdasági és kulturális fejlődését (mint amilyen pl. a HSZK területén Észak-Dalmácia, Lika, Gorski kotar, Banija, Kordun vidéke és Szlavónia egyes részei; a BH-ban a Bosanska és a Cazinska krajina; Szlovéniában a Bela krajina; továbbá Kosovo, Macedónia, Crna Gora stb.). A JÖDP újjá kívánja szervezni e falvak gazdaságát és lakóinak életét. Harcolni fogunk azért, hogy az élelmiszer-termelés elsőrendű állami érdeké váljon, továbbá, hogy a falu megfelelő hitelezés és a kooperáció fejlesztése útján árutermelővé váljon, s hogy a technológiai munkaerő-többlet és a betanított munkaerő az iparból kikerülve megtalálja saját boldogulásának lehetőségét.

A JÖDP arra törekszik, hogy hazahívja külföldön dolgozó honfitársainkat, akik készek arra, hogy tudásukat, tapasztalataikat, technológiai ismereteiket, szervezési-igazgatási képességeiket és tőkéjüket saját érdekükben a vidék javára fordítsák, ahová visszatérnek.

A gyorsabb ütemű technológiai, gazdasági és kulturális előrehaladás érdekében a JÖDP külön erőfeszítéseket tesz annak céljából, hogy a fejletlen vidékeken gazdasági,

közoktatási és kulturális központok jöjjenek mielőbb létre, amelyek serkenténék a tőke koncentrációját, a vállalkozókedvet, az ipari fejlődést, iskolák, művelődési intézetek és tájékoztatási eszközök létesítését. Tény, hogy a fejletlen vidékeken egyetlen városközpont sem alakult ki, amelynek jelentősebb hatása lehetne a technológiai, gazdasági és kulturális fejlődésre. Ez vezetett el az általános káderhiányhoz és a népességszűküléshez ezeken a vidékeken. A fejlesztési központok erősítése lehetővé teszi a gyorsabb ütemű fejlődést, a kulturális hagyaték és értékek nagyobb megbecsülését az itt élő nemzetek javára, amelyeknek vallása és kultúrája átszövi egymást, továbbá lehetővé teszi a főiskolai és egyetemi képzés bevezetését, a tájékoztatás és más tevékenységek továbbfejlesztését, ami minden nép előrehaladásának előfeltételét képezi.

A JÖDP azért fog harcolni, hogy minden nép körében a maga eredeti beszédnyelve és írása legyen hivatalos használatban (Horvátországban pl. a horvátszerb és a szerbhorvát nyelv állandó formái, a što-nyelvjárás je-zó változatában, a latin és a cirill írásmód teljes egyenrangúsága mellett), de a JÖDP ösztönözni kívánja az idegen nyelvek, elsősorban az angol nyelv elsajátítását is, ami előfeltételét képezi annak, hogy Jugoszlávia ipari társadalma átkerüljön az informatikai posztindusztriális társadalomba. A JÖDP ki fogja harcolni, hogy a tanulók minden vidéken az eddiginél többet sajátítsanak el saját nemzetük történelméből és irodalmából.

A JÖDP síkraszáll egyes községek viszonylatában a jelenlegi adminisztratív-területi beosztás módosításáért a gazdasági célokat szem előtt tartó hatékonyabb, ésszerűbb és olcsóbb közigazgatás kialakítása végett, a politikai ténykedés rugalmasabb módszereinek alkalmazásával. Ismeretes, hogy eddig a nép akarától függetlenül darabolták ezeket a területeket, csatolták más központokhoz, amivel szakadást idéztek elő egyes vidékek kölcsönös nemzeti, gazdasági és kulturális kapcsolataiban. Ezeken a vidékeken ez is előidézője volt a lélekszám csökkenésének, a gazdasági, kulturális és káderbeli hanyatlásnak. Történtek sérelmek más nemzeti és történelmi érdekek vonatkozásában is, melyeket a JÖDP politikai ténykedésével helyre kíván hozni.

A JÖDP megszervezi saját pártalapjának kiadását. Kiépíti a maga különálló információs-kommunikációs hálózatát.

A JÖDP önálló jelölőlistával részt vesz a választásokon, megkövetelve, hogy a kapott szavazatok számával arányosan képviselve legyen a törvényhozó és a képviselői testületekben. A demokratikus, szabad, általános, titkos és közvetlen választásokon a nép maga választja meg képviselőit saját köztársaságának és föderációjának parlamentjébe. Minden erőnkkel azon leszünk, hogy a megválasztott képviselők tekintélyes, humánus, demokratikus beállítottságú, erkölcsileg kifogástalan, józan gondolkodású személyiségek legyenek, akik tiszteletben fogják tartani a JÖDP Programját és Alapszabályait, minden érték fölé az embert helyezik, harcolni fognak a sokoldalú európai és világméretű technológiai integrálódásért, külön az ökológiai problémák következetes megoldásáért, az eredményes gazdasági fejlődésért, a művelődési tevékenységekért, a közoktatásért, az egészségvédelemért, az informatika és modern technológia térhódításáért és mindazokért a tevékenységekért, amelyek lényeges szerepet töltenek be minden nemzet és nemzeti kisebbség életében és előrehaladásában.

A Jugoszláv Önálló Demokrata Párt felhívja minden nemzetünket és nemzeti kisebbségünket, hogy egységes frontba tömörülve harcoljon a demokratikus Jugoszláviáért, amely az eredeti AVNOJ-i elvekre épül és kifejezésre juttatja nemzeteink évszázados tapasztalatait és hagyományait, amelyek döntő jelentőségűvé teszik egymásra utaltságunkat a közös történelmi érdekek érvényesítésében.

A KÖZGYŰLÉS ELNÖKE

Mile Dakić magiszter

(N. J. ford.)